

в зв'язку з воєнними положенням в Україні, що виник внаслідок нападу росії на Українську державу.

В статті також окреслені особливості організації навчального процесу в школах під час пандемії як складний і неоднозначний процес, що спричинений різними чинниками, починаючи від економічних і аж до соціальних факторів. Такі надзвичайні негативні тенденції внесли значні корективи у життя суспільства в цілому світі, так і кожної галузі зокрема. Надзвичайно боляче зміни організації навчального процесу в умовах пандемії торкнулися сфери освіти. Як відомо, однією із цілей стабільного та продуктивного розвитку ООН до 2030 року включно є забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. Тож в статті спробуємо не лише розглянути, а й запропонувати адаптувати кращі тенденції організації навчального процесу в європейських країнах, які є світовими лідерами в освітній галузі.

Ключові слова: публічне управління, в умовах пандемії, європейський досвід, навчальний процес, позитивні тенденції, організаційні умови, заклади середньої освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Дослідження особливостей організації навчального процесу в школах сприяє відображенню специфіки функціонування та модифікацій системи середньої освіти під час пандемії. Сьогодні умови навчання у закладах середньої освіти в європейських країнах найбільше цікавлять науковців, практиків-педагогів та методистів, зокрема від початкового етапу поширення пандемії в умовах глобалізації і до її спаду. На кожній стадії організації освітнього процесу в умовах пандемії відбувається науково-методичне осмислення якості забезпечення організаційних умов навчання. Це також розширює методика та форми навчального процесу, потребує запровадження відповідних нормативних та організаційно-правових змін, які спричинені сучасними викликами, загрозами та потребами трансформації процесу навчання у освітні заклади України. Тим

паче, що модель організації навчального процесу в умовах пандемії активно запроваджується під час нинішнього воєнного стану в державі, який викликаний віроломним нападом росії на нашу Українську державу.

До найгрунтовніших робіт, що стосуються цієї проблеми є короткий посібник «Навчання у школі під час пандемії COVID-19», рекомендований європейською технічною консультативною групою з питань навчання у школах під час пандемії COVID – 19, інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в Україні: виклики та перспективи», виданий Міністерством освіти і науки України, наукова праця «Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину: аналітична записка» за колективною редакцією вчених та ін. Однак ґрунтовні наукові дослідження в сфері знань «Публічне управління та адміністрування» відсутні. Тобто можемо говорити проте що особливості організації навчального процесу в умовах воєнного стану є недослідженими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел показав, що проблема функціонування системи освіти знаходиться у фокусі дослідників та представлена значною кількістю робіт соціологічного, філософського, педагогічного та управлінського напрямів. Проте сучасна ситуація у сфері освіти з організації навчального процесу в умовах пандемії недосліджена [3, с. 47].

Педагогічний аналіз проблем освіти активно досліджується та представлений роботами українських дослідників: В. Астахова, Є. Астахова, В. Бакіров, С. Бархатна, Є. Подільська, Л. Сокуранська, В. Чепак та ін., а також зарубіжних учених: Р. Борович, І. Бялецьки, М. Захорський, С. Кветінські, М. Незгода, В. Алексеєнко, Г. Зборовський, І. Іллінський, А. Ковальова, Вал. Луков, С. Плаксій, В. Собкін та ін.

У той самий час проведені дослідження переважно концентруються на внутрішніх інституційних конфліктах освіти. У нашому дослідженні ми хочемо розглянути особливості організації навчального процесу в школах як під час пандемії, так в умовах воєнного стану, що сприяє відображенню специфіки функціонування

та модифікації системи середньої освіти на позитивних тенденціях в європейських державах.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою нашої статті є дослідити особливості організації навчального процесу в школах в умовах викликів та загроз, таких як пандемії та воєнні дії, зокрема в нашій державі – Україні, на прикладі європейських країн та їхніх підходах до його організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Потреба в освіченості нації є надзвичайно актуальною, і більшість країн світу це розуміє, тому формує усі необхідні умови для цього. Адже рівень освіти безпосередньо впливає як на дохід, так і на подальшу зайнятість населення, формуючи свідомих громадян, тих, хто прагне демократичного суспільного осередку.

Тим не менш, розвиток навчального процесу упродовж багатьох років в одних країнах був динамічний, в інших – уповільнений, що спричинено різними факторами, в один момент зазнав радикальних змін через появу пандемії – раптово зупинився. Причин для цього було багато: карантин, неготовність до зовсім інших типів та форм навчання. Нині багато викликів та загроз повзано з воєнними конфліктами та широкомасштабними війнами наразі така ситуація присутня і в Україні. Деякі країни швидко зреагували та внесли свої корективи у навчальний процес, для інших – це стало глобальною проблемою. Розглянемо досвід європейських країн на прикладі пандемії COVID – 19, який став доцільним для запровадження в умовах війни України з країною-агресором росією. Так у період запровадження першого жорсткого етапу карантину, а незабаром другого – адаптивного, міжнародні організації частково взяли на себе відповідальність за виконання функцій органів як державної, так і місцевої влади. Переважно це була підтримка інформаційно-просвітницького характеру та матеріальна допомога. Наприклад, «ЮНІСЕФ спільно з МОН запустили інформаційну кампанію про безпечне навчання під час пандемії «Школо, ми готові», а під час ЗНО забезпечили пункти тестування медичними масками, засобами дезінфекції, термометрами, медичними халатами, захисними щитками та інформаційними матеріалами» [5], USAID (Агентство

США з міжнародного розвитку) разом із МОЗ «створили інформаційні матеріали для закладів освіти» [5]. Також за умовами проєкту DECIDE («Децентралізація для розвитку демократичної освіти») Швейцарської Конфедерації було надано допомогу у розробці сайту mon-covid19.info, а також онлайн-курсу «Про дистанційний та змішаний формати навчання»; навіть «Google надав закладам освіти безкоштовний доступ до всіх інструментів та сервісів G Suite for Education» [5].

Окрім того, під час наради високого рівня із питань впровадження безпечного навчального процесу у школі під час пандемії COVID – 19 «директор Європейського регіонального бюро ВООЗ оголосив про заснування Технічної консультативної групи (ТКГ) з питань навчання у школі під час пандемії COVID – 19» [4]. Ця група публікує статті, видає відповідні методичні рекомендації щодо забезпечення функціонування навчального процесу для школярів у час пандемії. Така співпраця та підтримка країн полегшила перехід навчального процесу в школах на дистанційне навчання, котре внесло значні зміни у функціонуванні навчального процесу та привело до різних наслідків.

Варто відзначити, що дистанційний тип освіти з'явився не із настанням пандемії, а функціонує понад два століття. Проте саме в цей період до нього зросла увага. Варто розуміти, що дистанційна освіта – це в першу чергу самомотивація: чим менші за віком учні, тим складніше їм дається таке навчання. До прикладу, одне із досліджень, проведене в Італії, виявило, що «найменш організовані дистанційні уроки саме в наймолодших школярів: вони не могли концентруватися на завданнях понад 20 хвилин і щодесять хвилин потребували перерви. Натомість учні 10 – 12 років мають вищий рівень відповідальності тому й ефективність дистанційного навчання серед них – вища» [2]. Відтак під час такого типу навчання науковці рекомендують користуватися інтерактивними методами, що забезпечують продуктивність. Крім того, варто застосовувати метод наочності – візуалізувати процес навчання, аби учні могли краще розуміти, що від них хоче вчитель. Не менш важливим, на думку методистів, є підтримка соціалізації дитини, тобто її можли-

вість брати участь у дискусії, обговоренні відповідної теми, мати змогу обговорювати та дискутувати із однолітками. Це можна робити як у форматі онлайн-чатів, так і влаштовуючи позашкільні очні секції.

Один із освітніх порталів «EdEra» сформулював відповідні підходи та рекомендації щодо навчання дітей дистанційним методом. Наприклад, «пояснювати матеріал потрібно максимально доступно і систематизовано; залучати різні формати навчання одночасно; збирати зворотний зв'язок» [2]. Останнє є обов'язковим етапом під час такого типу навчання незалежно від того, яку «комунікаційну чи навчальну платформу обрано для дистанційного навчання. Зворотний зв'язок може бути автоматизованим (наприклад, аналіз правильності відповідей тесту), або вчитель надає його індивідуально» [2]. Саме тому варто надавати індивідуальний зворотний зв'язок, навіть за наявності автоматичної перевірки завдань, оскільки саме так можна повідомити учневі про необхідність повторно переглянути певні фрагменти навчального матеріалу чи вказати на певні помилки, які необхідно виправити.

Як зазначає науковиця, що «доцільно працювати з хмарними сервісами, щоб можна було надавати зворотній зв'язок безпосередньо відображаючи це в учнівській роботі. Так, облікові записи Google та Microsoft (див. «Засоби та інструментарій дистанційного навчання») надають можливість створювати текстові документи, електронні таблиці, презентації, зображення онлайн» [2]. Учитель таким чином може долучитись до інформаційного продукту, створеного учнем, і прокоментувати окремі фрагменти, або запропонувати ідеї для покращення роботи загалом. Такий спосіб взаємодії простіший, аніж обмін фотографіями чи окремими файлами.

Відтак дистанційне навчання забезпечує формування нових методів і підходів до освітнього процесу. Важливо вміти правильно подавати інформацію для учнів із урахуванням їхніх психофізіологічних особливостей.

Попри переваги такого навчання, на думку ЮНЕСКО, він є перерваним, спричиняє значний стрес не лише для учнів, але й їхніх батьків, вчителів, несе за собою чималі економічні втрати, значне

навантаження на систему охорони здоров'я, соціальну ізоляцію та неадаптованість, чималі труднощі із засвоєнням знань. Ще однією значною проблемою, котра є наслідком дистанційного навчання – цифрова нерівність. Оскільки учні, котрі є із малозабезпечених сімей переважно мають значно менше доступу до цифрових навчальних ресурсів, наприклад, інтернету, відповідного гаджета для навчання (телефона, планшета, ноутбука чи комп'ютера), а тим паче необхідного затишного середовища для навчання. Крім того, перехід на дистанційне навчання може нести значний вплив на систему оцінювання. Оскільки «за оцінками дослідників із Франції, Італії та Німеччини, щотижневе погіршення у навчанні внаслідок переходу на дистанційне навчання коливатиметься у межах від 0,82% до 2,3% від стандартного відхилення» [5]. Вони вважають, що причиною цього є «зменшення кількості навчального часу у порівнянні з кількістю часу, яке учнівство виділяло на навчання до запровадження карантинних обмежень і переходу до онлайн-форматів» [5]. Значний вплив такий тип навчання має також на ментальне здоров'я як у вчителів, так і в учнів. Відтак за даними національного опитування щодо здоров'я батьків та дітей у США виявлено, що «27 % батьків скаржаться на погіршення свого психічного здоров'я, а 14 % – про погіршення стану психічного здоров'я своїх дітей» [5]. Відтак попри значні позитивні наслідки впровадження дистанційного навчання у школах під час пандемії, воно має чимало значних негативних наслідків.

Варто зазначити, що процес організації навчання у школах під час пандемії в країнах розвивається по-різному. Свою особливість має освітня система в Україні. Карантинні заходи стали причиною переходу освітніх закладів на дистанційний тип навчання, до якого не були готові ні викладачі, ні учні. Як зазначають науковці, карантин спричинив певні соціально-економічні загострення, зокрема – «рівність доступу до навчання, забезпеченість школярів повноцінним харчуванням, способи надання освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами, додаткові потреби домашнього догляду за дітьми, забезпечення освітнього процесу у закладах професійної (професійно-технічної) освіти в частині

організації практичних занять, що потребують фізичної присутності учнів, забезпечення практичних та лабораторних занять у закладах вищої освіти, запровадження нових процедур отримання наукових ступенів в умовах карантину, матеріально-технічне забезпечення закладів освіти» [9].

Для безперервності навчального процесу в школах із 2020 навчального року Міністерство освіти і науки (МОН) і Міністерство охорони здоров'я (МОЗ) розробили відповідні рекомендації та поради щодо «організації роботи закладів загальної середньої освіти в умовах пандемії, які регламентують порядок здійснення підготовчих заходів щодо відновлення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти» [9]. Вони базуються на основі правил та рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).

Перехід на дистанційну форму навчання породив чимало викликів та необхідності формувати єдину інформаційну платформу для бази даних освіти. Крім того, долучення України до європейського освітнього простору «зумовило додаткові виклики, поставило питання про підвищення конкурентоспроможності української освіти та знаходження нових сегментів формування освітніх послуг» [10].

Чималим кроком вперед у освітньому просторі став вихід методичних рекомендацій під назвою «Організація дистанційного навчання в школі» за підтримки МОН України, Смарт освіти та Міжнародного фонду відродження. У цьому посібнику подано загальні принципи та інструменти дистанційного навчання, де головний акцент падає на комунікацію між учителем та учнями. Головними інструментами дистанційного навчання, на думку науковців, є відео, онлайн-дошка, тести, практика та інструменти формування оцінювання, інтерактивні сервіси миттєвого опитування, цифрова творчість учнів та ін.

Відтак вимушене дистанційне навчання стало справжнім викликом для учнів, їхніх батьків та вчителів. Організація якісного навчання із використанням новітніх технологій, мотивація учнів до цього процесу – проблема, із якою зіткнулися усі країни, і повинні

функціонувати та розвиватися в цих умовах. Як зазначає науковиця А. Лотоцька, що «взаємодія всіх учасників освітнього процесу – один з найважливіших факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти. В умовах дистанційного навчання, коли вчителі й учні не можуть бути поруч, взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу: адміністрацією школи, вчителями, учнями і батьками – набуває особливої важливості» [6]. Саме це є основою усього навчального процесу такого типу.

У аналітичних записках «Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину» зазначається, що ключовими вимогами реалізації електронного навчання є «наявність у вчителів і учнів якісного доступу до Інтернету; наявність у вчителів і учнів необхідного технічного забезпечення (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо), а також відповідного програмного забезпечення; достатній рівень розвитку у вчителів і учнів цифрової компетентності, яка уможливорює вирішення завдань освітнього процесу; доступ до освітнього контенту в Інтернеті та ін.» [7, с. 30].

Організація навчального процесу в школах під час пандемії в кожній країні має свої особливості та відбувається по-різному.

У Європі першою свої школи відкрила Данія. Уже із середини квітня 2020 р. Міністерством освіти Данії було розроблено відповідні рекомендації щодо повернення до очного навчання дітей віком до 12 років. Крім того, було визначено чіткі критерії гігієни та дотримання соціальної дистанції. Прийняття такого рішення було спричинене тим, що «учні молодшої школи важче самостійно опановують новий матеріал, у той час коли середньої та старшої школи вже володіють цифровими компетенціями і можуть навчатися дистанційно» [7, с. 11].

За рекомендаціями Міністерства освіти було прийнято рішення про навчання учнів у малих групах, без масок, проте із дотриманням дистанції та гігієни рук. Дітей перевозять із заповненим на половину шкільним автобусом або ж батьки самотужки. Проте їх до школи не впускають. Навчальний процес організований в одну зміну. Для того, аби діти могли навчатися із дотриманням дистанції, використовуються усі приміщення школи. Навчальний

процес проводиться із одним вчителем. Крім того, «налагодження ефективної комунікації між керівниками шкіл, педагогами, учнями й батьками відкрито гарячу лінію та створено спеціальний вебсайт для актуальних новин, запитань та відповідей» [7].

Варто зазначити, що згідно із рекомендаціями уряду, головний акцент у них на профілактичних заходах та ізоляції хворих, без жодних жорстких обмежень. Крім того, кордони із сусідніми країнами незакриті. Проте у разі вияву симптомів хвороби хворий навіть без призначення лікаря міг лишатися вдома 21 день.

Свою особливість має система освіти у Франції, котра чимало постраждала під час пандемії. На її початку навчання у школах було припинено навчання. Проте через декілька місяців (із травня 2020 року) навчальний процес почав відновлюватися. Відтак «першими було запропоновано повернутися до школи дітям з особливими потребами, дітям, батьки, яких не мали змоги працювати дистанційно, а також тим дітям, родини яких потребували їхнього повернення до школи з різних причин» [7].

Крім того, уряд розробив відповідні вимоги для дотримання карантинних норм. Наприклад, щоденне вимірювання температури, гігієна рук, масковий режим: «учні від 5 до 11 років мали носити на голові захисні пластикові забрала, а учні від 11 до 18 років — медичні захисні маски або респіратори» [7]. Приміщення для навчання оснащені в достатній кількості засобами для гігієни рук.

Велика Британія впроваджувала карантин у школах поступово. За даними дослідження під час карантинних обмежень у Великій Британії «середня кількість виконаних шкільних робіт удома була критично низькою: діти в середньому витрачали лише 2,5 години на день, виконуючи завдання вчителів. П'ята частина учнів, а це понад 2 млн дітей, взагалі не виконувала завдань або витрачала менше години на день, і лише 17 % учнів витрачали на навчання понад 4 години на день» [7]. Уже із настанням осені у 2020 році поступово було відновлено очне навчання. Під час чого було дотримано певних обмежень та профілактичних заходів: гігієни рук, дезінфекції поверхонь, такий підхід у них почав називатися «впіймай, прибери, вбий!».

За рекомендацією освітніх просторів навчальна програма у закладах школи має бути якісною та гнучкою, аби надолужити пропущений матеріал. Саме тому викладачі повинні розробити відповідні плани, аби повернутися до звичного шкільного типу життя. Крім того, у випадку повного локдауну усі школи мають бути готові до дистанційного навчання.

Британське ставлення до ситуації із навчальним процесом у період карантину передає допис місцевого сегмента Facebook: «Не переживайте, що діти відстануть від програми. Вони зараз усі в одному човні й буде все в порядку. Коли ми повернемося у класи, то все відкоригуємо й надолужимо з того місця, де вони зупинилися. Наші вчителі в цьому експерти! Не воюйте з дітьми через те, що вони не хочуть робити математику! Не зривайтеся на них через те, що не дотримуються графіка. Не карайте двома годинами навчання, якщо вони сперечаються. Все, що я можу вам сказати зараз: психіка вашої дитини в цій ситуації набагато важливіша за її академічні знання. І те, як вона почуватиметься зараз, усі чотири тижні, залишиться в її пам'яті на все життя. Зважайте на це щодня» [1].

Школи у Німеччині із весни 2020 року готуються до свого відновлення навчального процесу очно. Головним пріоритетом буде охорона здоров'я учнів, вчителів та шкільних працівників. У центрі уваги учні та їхнє повернення до навчання.

Особливу роль становитиме у навчальному році 2020 / 2021 «подальший перехід на цифрову модель навчання. Усі учні повинні мати можливість навчатися та користуватися комп'ютерними системами у домашніх умовах» [7]. До того ж у березні 2020 року було залучено декілька млн користувачів до місцевої навчальної онлайн-платформи «Mebis». Як зазначає журналістка Н. Спринчан «молодші школярі вільно гуляють. Їм не дали завдань і не навчають дистанційно. Вважається, що вони надолужать все пізніше. Це стосується навіть тих, хто закінчує молодшу школу й переходить на вищі ступені. Мовні курси для іноземців, котрі є обов'язковими, з іспитом на рівень «A1», працюють дистанційно через Skype. Так само проводиться навчання школярів випускних класів, які готуються до екзаменів. Особливо це стосується гімназистів, бо від

результатів іспитів залежить, чи потраплять вони саме до того вишу, до якого планують. Усі, хто «поміж ними», отримали завдання для самостійного навчання вдома» [1]. Саме тому специфіка навчання в цій країні полягає у тому, що «важливо не «пройти» програму, а набути певного обсягу знань» [1]. Це є своєрідним принципом освіти в Німеччині.

В Італії у школах триває онлайн-навчання. Щоправда, школи в Італії нерівномірно забезпечені: на півночі з комп'ютерами та інтернетом краще, ніж на півдні. Саме тому за дорученням міністра освіти було сформовано відповідну групу, котра повинна об'їхати всі навчальні заклади в різних регіонах, аби навчити вчителів працювати дистанційно в режимі експрес. Як пише італійське видання «Il Messaggero», «тепер замість класу, діти сидять перед комп'ютерами. Переключку робити не треба, уроки йдуть один за одним: вчитель гімнастики стрибає, вчитель музики грає на флейті, вчитель математики дає раду рівнянням. Навчання триває» [12]. Крім того, організація «Rete della Conoscenza» висвітлює песимістичні висновки щодо дистанційного навчання в Італії. Відтак лідерка Дж. Біаццо пояснює: «Існує плутанина та брак інформації щодо онлайн-викладання: кожен вчитель проводить його по-різному: від відеодзвінків до простого виконання завдань. Для 70% учнів викладають лише деякі предмети, а в 15% взагалі ще не розпочали дистанційне навчання». Крім того, не кожен із учнів має доступ до Інтернету чи й навіть необхідний гаджет для навчання.

Навчання у Польщі має свою специфіку. Відтак одна із місцевих учителів з Кракова – Урсула Сек повідомляє, що «Учителі проводять уроки в інтернеті. Якщо це неможливо, вони надсилають робочі аркуші для заповнення, запитують домашні завдання, використовуючи різні можливості. Учні, наприклад, роблять фотографії виконаних робіт та надсилають їх учителям. Вони зв'язуються електронною поштою чи телефоном, допомагають, можуть пояснювати частини матеріалу. Також передають відео, зараз їх дуже багато в інтернеті. Видавці вже готують посібники для навчання на відстані. Це новий виклик, але ним якось намагаються керувати. Чесно кажучи, в умовах пандемії, де хвороби та смерть –

це повсякденне життя, наука відходить трохи на другий план» [1].

Незважаючи на чи не найвищі показники захворюваності на вірус COVID-19 у США, адміністрації деяких штатів розпочали відкривати навчальні заклади з осені 2020 року. Хоча, як стверджують ЗМІ, ніхто з країн до цього часу такого не робив за тих умов пандемії, які наразі є в США. Зазначаючи, що навесні 2020 року велика кількість учнів не брала участі в онлайн-навчанні з різних причин, Департамент освіти штату Нью-Йорк 26 липня 2020 року оприлюднив план «Відновити, перебудувати та оновити: школи Нью-Йорка». Штат є одним із перших штатів не тільки в США, а й у світі, який порадив місцевим навчальним закладам, які планують повністю, дистанційно або в гібридній обстановці відкритися заново восени 2020 року. Автори рекомендацій наголошують, що не існує єдиного правильного підходу до задоволення потреб кожної школи, і що вони покладають відповідальність на школи та окремі райони, спілкуються з батьками та місцевою громадою, розробляють орієнтовані на учня та локально гнучкі навчальні програми.

Департамент освіти штату Нью-Йорк визначив новий навчальний рік 2020 / 2021 як час для відновлення навчального процесу. Особливу увагу слід приділяти соціально-емоційному самопочуттю персоналу та студентів. Школам необхідно переглянути існуючі стратегії розвитку та перефокусуватися, щоб стратегії відповідали потребам учнів. Школи також повинні забезпечити належну гігієну рук, соціальне дистанціювання та групування учнів (за принципом одна група – один вчитель). Також слід заборонити учням користуватися предметами, які зазвичай використовуються, парти розташувати в одному напрямку, а класні кімнати забезпечити постійну й регулярну вентиляцію. Школи мають заборонити великі заходи. Школи також будуть змушені змінити фізичний простір шкільних будівель або розширити їх, щоб забезпечити соціальне дистанціювання. Адміністрація має бути заснована на 20 квадратних футів на особу в класі.

Усі заходи будуть фінансуватися зарахунок федеральних коштів, які будуть надані всім школам, а також місцевим бюджетам. Школи можуть використовувати власні благодійні фонди. Крім того, якщо

школі потрібні вчителі, вона може використовувати сертифікованих вчителів-замінників або зробити освітні спеціальності.

Висновки. Таким чином, кожна країна по-своєму організовує навчальний процес в школах під час пандемії в країнах Європи та Америці. Проте жодна не була готовою до пандемії та карантинних обмежень, через котрі постала необхідність переходу на дистанційне навчання. Окрім того, що такий тип навчання має свою специфіку та нові методи навчання, також є проблема в обладнанні як учнів, так і вчителів для проведення таких занять. Саме тому у всіх вище окреслених країнах є особлива – слабка група населення, котра не завжди може забезпечити себе відповідним оснащенням для такого навчання. Також не підготовлені вчителі до викладання в таких умовах.

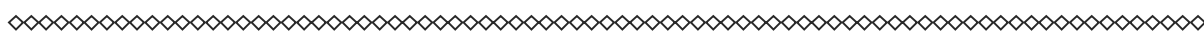
Вивчений та узагальнений кращий досвід європейських країн сьогодні доцільно використати в умовах викликів та загроз в Україні, які пов'язані з двома чинниками – це воєнний стан в державі в результаті повномасштабної війни в Україні, а також із пандемією – COVID – 19.

Тому доцільно: 1) надавати пріоритет забезпеченню цифровими ресурсами закладів середньої освіти у малих містах і селах, оскільки це може сприяти зменшенню цифрової нерівності між учнівством з сільської та міської місцевості; 2) важливо також розробити якісний цифровий контент для викладання у закладах освіти, впроваджувати заходи, спрямовані на компенсацію погіршених результатів навчання внаслідок переходу на дистанційне навчання; 3) посилювати фінансову автономію закладів вищої освіти, а також спроможність розпоряджатися нею; 4) збільшувати кількість можливостей використання індивідуальних освітніх траєкторій, у тому числі в закладах вищої освіти; 5) сприяти формуванню безпечного навчального середовища у закладах освіти.

Стаття надійшла до редакції: 17.05.22

FEATURES OF THE ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN SCHOOLS OF EUROPEAN COUNTRIES IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES AND THREATS: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Anastasia Cyphers, Graduate student of the Department of Public Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

In the article, the author conducted a study of the features of the organization of the educational process in schools, reflects the specifics of the functioning and modifications of the secondary education system during a pandemic. The author paid special attention to the conditions of education in institutions of secondary education in European countries, which are of interest to scientists, practicing teachers and methodologists, from the initial stage of the spread of the pandemic in the context of globalization to its decline. At each stage of the organization of the educational process in a pandemic, there is a scientific methodological understanding of the quality of the organization of education. It also expands the methodology and forms of organizational conditions, requires the introduction of appropriate regulatory and organizational and legal changes caused by modern threats and the need to transform the educational process in educational institutions.

The author of the article pays special attention to topical issues in the field of public administration of education in a pandemic. Here she includes the specifics of the formation of the educational process in European countries, their innovative approaches and ways of organizing it, which revealed the effectiveness or inefficiency of the use of appropriate methods and technologies for teaching schoolchildren in a pandemic. Such experience is very valuable for Ukrainian managers in the current conditions that have arisen in connection with the military situation in Ukraine, which arose as a result of Russia's attack on the Ukrainian state.

The article also notes the features of the organization of the educational process in schools during a pandemic as a complex and ambiguous process caused by various factors, ranging from economic to social. Such negative trends have made significant adjustments to the life of society around the world and each industry in particular. These changes in the organization of the educational process in the context of the pandemic affected the education sector extremely painfully. As you know, one of the goals of stable and productive development of the UN until 2030 is to provide comprehensive and equitable quality education and encourage lifelong learning opportunities for all. Therefore, in the article the author will try not only to consider, but also to propose to adapt the best trends in the organization of the educational process in European countries, which are world leaders in the educational industry, to Ukraine.

Key words: *public administration, in a pandemic, European experience, educational process, positive trends, organizational conditions, secondary education.*

Received: 17.05.22

References

1. Honcharova, Ye. (2020). Navchannia popry karantyn [Studying despite the quarantine]. *Ukrainskyi tyzhden – Ukrainian week*, №14 (686). tyzhden.ua Retrieved from <https://tyzhden.ua/Society/242168> [in Ukrainian].
2. Danylovyh, K. (2020). Efektyvnist dystantsiinoho navchannia: rekomendatsii ta praktychni porady [Effectiveness of distance learning: recommendations and practical advice]. *EdEra. blog.ed-era.com* Retrieved from <http://blog.ed-era.com/iefiektivnist-distantiinogho-navchannia/> [in Ukrainian].
3. YEKPO: mizhnarodnyi vebinar osvitian shchodo sytuatsii z pandemiieiu COVID – 19 [YEKPO: international webinar of educators on the situation with the pandemic COVID – 19] (2020). *Profspilka pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy – Trade Union of Education and Science Workers of Ukraine. pon.org.ua* Retrieved from <https://pon.org.ua/novyny/7919-yekpo-mzhnarodniy-vebnar-osvtyan-schodo-situacyi-z-pandemyeyu-covid-19.html> [in Ukrainian].

4. Navchannya u shkoli pid chas pandemii COVID – 19. [Studying at school during the COVID-19 pandemic] (2021). Rekomendatsii Yevropeiskoi tekhnichnoi konsultatyvnoi hrupy z pytan navchannia u shkoli pid chas pandemii COVID-19 – Recommendations of the European Technical Advisory Group on schooling during the COVID-19 pandemic. Kopenhagen: Yevropeiske rehionalne biuro [in Danish].

5. Nazarenko, Yu., Syrbu, O. & Kohut, I. (2020). Koronavirus ta osvita: analiz problem i naslidkiv pandemii [The coronavirus and education: an analysis of the problems and consequences of the pandemic]. Cedos. *cedos.org.ua* Retrieved from <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/> [in Ukrainian].

6. Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia v shkoli. Metodychni rekomendatsii [Organization of distance learning at school. Methodological recommendations] (2020). *nus.org.ua* Retrieved from https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii_-_dystantsiynana_osvita_razvoryty.pdf/cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii [in Ukrainian].

7. Hrynevych, L., Ilich, L., Morze, N., Proshkin, V., Shemelynets, I., Lunov, K. & Rii H. (2020). Orhanizatsiia osvitnoho protsesu v shkolakh Ukrainy v umovakh karantynu: analitychna zapyska [Organization of the educational process in Ukrainian schools under quarantine conditions: an analytical note]. Kyiv: Kyivskiy universytet imeni Borysa Hrinchenka [in Ukrainian].

8. Osvita v Ukraini: vyklyky ta perspektyvy. Informatsiino-analitychniy zbirnyk [Education in Ukraine: challenges and prospects. Informational and analytical collection]. (2020). Kyiv: *Ministerstvo* [in Ukrainian].

9. Osvitiany riznykh krain obminialysia dosvidom navchannia pid chas pandemii [Educators from different countries exchanged learning experiences during the pandemic] (2020). Viddil osvity i nauky, Pres-sluzhba ODA – Department of Education and Science, Press Service of the Regional State Administration. *loda.gov.ua* Retrieved from <https://loda.gov.ua/news?id=58675> [in Ukrainian].

10. Osoblyvosti funktsionuvannia systemy osvity v umovakh suchasnykh vyklykiv [Peculiarities of the functioning of the education system in the conditions of modern challenges] (2020) Pandemiia COVID – 19 yak osnovnyi vyklyk systemy osvity u 2020/2021 n. r. Osvitnia analityka Ukrainy – The COVID-19 pandemic as the main challenge of the education system in 2020 / 2021. r. Educational analytics of Ukraine, 3 (10). (pp. 82-107) [in Ukrainian].

11. Pavlenko, T. (2021). Zhorstkyi karantyn v krainakh YeS: yak orhanizovuvaly dystantsiine navchannia krainy-susidy [Strict quarantine in EU countries: how distance learning was organized by neighboring countries]. Retrieved from <https://cuesc.org.ua/novini/zhorstkij-karantin-v-krayinah-yes-yak-organizuvali-dstantsijne-navchannya-krayini-susidi/> [in Ukrainian].

12. Sayfers, A. V. (2022). Innovatsiini modeli osvitoi diialnosti v povoiennykh umovakh. [Innovative models of educational activity in post-war conditions]. *Derzhavna sluzhba Ukrainy: suchasni vyklyky ta perspektyvy novoï transformatsii : zb. tez shchorich. Mizhnar. kruhloho stolu – Civil service of Ukraine: modern challenges and prospects of a new transformation: coll. theses every year. International round table*. Komakha L. H. (Eds.). Kyiv: Kyiv. nats. un-tu imeni Tarasa Shevchenka, Navch.-nauk. in-t publ. upr. ta derzh. sluzhby. (pp. 189-191) [in Ukrainian].

13. Sayfers, A. V. (2022). Porivnialnyi analiz suspilnykh otsinok zadovolenosti osvitnikh potreb naseleнням: empirychno-sotsiolohichni aspekt [Comparative analysis of social assessments of the satisfaction of educational needs by the population]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, 9-10. (pp. 122-127) [in Ukrainian].

14. Shvadchak, N. (2020). Shkola na karantyni ta dystantsiine navchannia: shcho robliat Italiia, Polshcha i Kytai [Quarantine school and distance learning: what Italy, Poland and China are doing]. *Nova ukrainska shkola – New Ukrainian school*. nus.org.ua Retrieved from <https://nus.org.ua/articles/shkola-na-karantyni-ta-dystantsijne-navchannya-shho-roblyat-italiya-polshha-ta-kytaj/> [in Ukrainian].

15. Zablotskaya, A. (2020). Strengthening of the state educational policy through the implementation of international standards for studying foreign languages in general educational institutions of ukraine. *Public Administration and Law Review*. Tallinn. Issue 2, (pp. 19-28). library.krok.edu.ua Retrieved from <https://library.krok.edu.ua/media/library/category/zhurnali/public-administration-and-law-review-2.pdf> DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2020-2> [in Estonian].

Відомості про автора / Information about the Author

Сайферс Анастасія Вікторівна: Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка: вул. Академіка Ромоданова, 12/2, м. Київ, 03057, Україна.

Anastasia Cyphers: Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, vul. Akademika Romodanova, 12/2, Kyiv, 03057, Ukraine.

ORCID. ORG./ 0000-0002-5904-8493

E-mail: anastasiia.popsuy@gmail.com